

811.163.41'373:316.774

811.163.41'35

<https://doi.org/10.18485/kij.2023.70.1.7>

ЈАСМИНА Р. ЉУБИСАВЉЕВИЋ*

Пољопривредна школа са домом ученика ПК „Београд”
Београд

Оригинални научни рад

Примљен: 26. 2. 2023.

Прихваћен: 20. 4. 2023.

БИРОКРАТСКА ЛЕКСИКА И СТЕРЕОТИПИ У ПУБЛИЦИСТИЧКОМ СТИЛУ**

У раду је коришћена метода перципирања, ексцерпирања и анализе. За предмет рада изабрани су примери из дневних, недељних и месечних часописа различитих категорија, почев од озбиљних дневних листова до забавне и жуте штампе. Циљ истраживања јесте новим корпусом предочити ситуацију у штампаним медијима у једном временском интервалу и указати на проблематику која бележи дуго трајање, упркос све већем броју младих и образованих лингвиста. Чињенично стање указује да су лектор и коректор важна карика у процесу настанка текста, али и да су занемарени или потпуно изостављени. Писани медији треба да буду оличење беспрекорне писмености и стила јер на индиректан начин утичу на писменост читавог друштва. У потрази за разлозима оваквог стања, намеће се питање да ли је потреба за сензационалном вешћу изнад писмености, културе говора и језичких норматива. Биро­кратска лексика некада карикира исказ у циљу да нешто небитно прикаже есенцијално, али може бити и врло моћно средство манипулације. Из свега наведеног постаје упитна улога и сврха писаних медија.

Кључне речи: стереотипи, часописи, бирократска лексика, публицистички стил, медији.

Уводна разматрања

Публицистички стил је сам по себи формализован јер у основи свега је информација која треба брзо и ефектно доћи до реципијента.¹ Бавићемо се облицима својственим новинском изражавању у домену стила и лексике. Често се можемо наћи у недоумици и питати се да ли устаљени изрази и бирократска

* ljubisavljevicjasmina@gmail.com

** Ово истраживање је део мастер рада који је одбрањен 31. 3. 2011. год. на Филолошком факултету Универзитета у Београду.

¹ У Речнику српскога језика (2011: 1141) уз овај термин стоји објашњење – онај који прима, усваја, прималац. У раду ћемо га користити као одредницу за читалачку публику која постаје прималац информација посредством аутора.

лексика кваре стил или су заправо природна и пратећа појава оваквог облика изражавања. Не можемо сасвим јасно дефинисати стилску уједначеност као ба-ласт и недостатак публицистичког стила, премда услед претеривања утиче нега-тивно на естетски план изражавања, нарушава језички норматив и квари текст.

Лексика се мења, све више је нових, помодних израза, а неки су и неопходни јер у српском језику не постоји адекватна замена. Грешке које се најчешће огле-дају у употреби бирократске лексике, публицистички стил вуку у администра-тивни. Међутим, досадашња истраживања показују да се то и не може назвати грешком јер уједначеност и јесте једна од одлика публицистичког стила, управо због читалаца који су навикнути на одређени начин пласирања информација.

Медији у модерном добу имају веома важну улогу у животу људи и фор-мирању мишљења, те с тога треба бити обазрив и поштовати језички норматив. Средњошколска популација ће пре поверовати билбордима, рекламама и теле-визији него наставнику српског језика у вези са правилима говора или писања. Ово сазнање још више обавезује представнике медија да њихова језичка култура и писменост буду на високом нивоу. Борба за сензационалну вест, која би омо-гућила и бољу продају новина, ставља у други план језички норматив. Новински текстови и сви други медији често су грађа на основу које се можемо запитати куда иде писменост, а с тим у вези и српски језик. Покушаји налажења оправ-дања у недовољној уређености правописа нису довољно убедљиви јер грешке на које наилазимо не могу имати валидно упориште у таквим тврдњама.

Занимљиво објашњење моћности речи налазимо код Неде Тодоровић која се позива на речи чувеног француског војсковође:

„Наполеон Бонапарта је почетком прошлог века штампу поредио са највећим војним силама – Француском, Енглеском, Русијом и Аустроугарском. Легендарни војсковођа био је свестан да су на хартији одштапане речи често убојитије него наоружање највећих свет-ских армада” (Тодоровић 2002: 12).

Средства јавног информисања су одувек у томе предњачила. Слободно мо-жемо рећи да су у савременом добу достигла врхунац појавом интернета, када је информација постала доступна масовном реципијенту у истом делићу секунде.

Тешко је говорити о одликама публицистичког стила јер сходно области о којој се говори поприма особине њој својствене. Уколико је тема везана за културну рубрику и књижевност, можемо запазити карактеристике књижевно-метничког стила, док у текстовима везаним за научне области доминирају тер-мини својствени тој области. Примећујемо подсистеме за посебне области људ-ских активности. Тако креиран, публицистички стил постаје доступан широким слојевима друштва.

„Публицистика је врста активности која прати и анализира актуелне појаве и пробле-ме свакодневног живота. Као снажно средство свакодневне агитације и пропаганде она бит-но утиче на формирање јавног мњења, погледа на свет, активност друштвених организација, институција и појединаца” (Тошовић 2002: 299).

Динамичан живот намеће и економичност у изражавању, првенствено новинској информацији. Економичност неоспорно намеће и ефикасност, способност да се са што мање речи каже, поготово у насловима, наднасловима и поднасловима, како би се реципијент анимирао. Сензационална вест утиче на тираж и потражњу новина или било ког другог медија јавног информисања. Јавност је преплављена информацијама, а новинар често оптерећен временским ограничењем, те није у стању да се бави уобличавањем садржаја, а у појединим новинским кућама лектора и нема.

Публицистички стил све више постаје израз одређеног погледа, монопола и деловања, па га треба примити са резервом. „Као и у свакој другој професији новинари су сами покушали, а и други су им наметали нека правила, конвенције, саморегулација у мишљењу, изражавању. Вест је нпр. врло подложна кварењу или манипулацији, а ни новинари нису најотпорнији на манипулације или на то да сами постану манипулатори. С тога је професионална етика поодавно на тапету спорења. У новинарском пословању етика се остварује кроз сасвим конкретне облике изражавања” (Тодоровић 1998: 7).

Све наведено доприноси мешању стилова у публицистичком смислу, чешћој употреби бирократске и колоквијалне лексике. На овај начин се квари стилски облик, али се свакако избегава и одговорност, а теми даје на важности. Заборавља се да је задатак медија да пласира информацију са што мање субјективности и пристрасности. Према мишљењу Неде Тодоровић, новинар треба да „третира аудиторијум као грађане, а не војере што минимализује стратегију, негативан приступ и таблоидну уређивачку формулу већине медија” (Тодоровић 2002: 116).

Преглед досадашњих истраживања

Публицистички стил јавља се код Срба крајем 18. века у Бечу, појавом првих српских новина. Већ у тој почетној фази видљиве су грешке типичне за овај стил, а то су стереотипи (клише, шаблон) који на стилском плану спадају у грешке. „Појаву стереотипа тумачи нарушавање равнотеже између стандардности и експресивности, тј. неумереном употребом језичких средстава у новинама, које су захваћене универзализацијом и серијским уланчавањем језичких јединица” (Милановић 2000: 624). Употребом фразеолошких и устаљених скупова, новинар постаје неубедљив, а његов језички израз шаблонизован. Умерена стереотипност не нарушава у великој мери стил јер читалац није спреман да стално усваја нове, модификоване или недовољно познате изразе. То значи да се морају употребљавати с мером и примерено контексту. Шаблон треба да са што мање напора и у што краћем року декодира информацију, зато су клишеи потребни, првенствено у информативним жанровима.

На примаоце информација се утиче емоционално, употребом стилских фигура које су попут 'адитива'.² Циљ је појачати значење неке небитне информације утицањем на сензибилитет крајњег конзумента (примаоца информације).

Према досадашњим истраживањима могу се издвојити следеће особине бирократског језика:

Номиналност – „употреба девербативних и деадјективних именица уместо глагола, пример: констатовали смо да ће девалвација динара бити врло стимулативна на раст производње; уместо – ...да ће стимулисати раст производње” (Кликовац 2008: 51–52);

Општост – „категоризација појмова на нивоу вишем од основног, пример: Комисија је оценила да су испуњени сви услови и да извлачење може да почне; уместо – ...све лоптице су у бубњу” (Кликовац 2008: 56–57);

Неодређеност – „језик поседује средства помоћу којих оно што није релевантно може да се остави неизреченим, пример: Смањење јавне потрошње је један од основних задатака свих; ...неодређени су и агенс и пацијенс” (Кликовац 2008: 62–63);

Експлицитност – „у бирократском језику оно што је експлицитно најчешће је редундантно, пример: ...да настави са предузимањем појачаних мера и активности; уместо – са појачаним мерама” (Кликовац 2008: 73–74);

Еуфемизам – „изрази којима је једини циљ околишно именовање непријатних или тривијалних појава, пример: једна од непожељних, а честих појава поскупљење, у сврху ублажавања, назива се корекција цена, нивелација цена или отклањање диспаритета цена” (Кликовац 2008: 76);

Вишак речи – „ствара се заменом једне речи вишечланим синонимима, пример: плата је лични доходак, струја је електрична енергија, крштеница је извод из матичне књиге рођених” (Кликовац 2008: 79);

Квазичност – „употреба речи страног порекла и помодних израза, пример: Нисам имао никакву информацију о (нечему); уместо – Нисам знао да...” (Кликовац 2008: 83).

За публицистички стил карактеристичне су и устаљене конструкције декомпонованог предиката. „М. Радовановић је први потпуније, како наводи М. Ивић, сагледао околности у којима долази до стварања и употребе глаголско-именичких конструкција, које се у науци називају перифрастичним предикатима, а по М. Радовановићу декомпонованим предикатима, аналитичким предикатима или супротно компонованим, јер су управо структурно сложени од глаголске и именске компоненте” (Зељић 2005: 15).

Детаљним бављењем специфичностима декомпонованог предиката запажа се да су то облици глагола у инфинитиву са предлозима и именицама, попут *падати у срџбу, ближити се крају, имати у плану*. Глагол је најчешће општег значења, а именица (често глаголска) у акузативу без предлога:

делити – мишљење	вршити – копирање	доносити – одлуке
– мегдан	– поправке	– закључке
– савете	– претицање	– решења ³

² Бавећи се политичким дискурсом, Р. Симић речи које утичу на емоционално стање прималаца информација доводи у везу са наративом самоуправног система и војном терминологијом и назива их адитивима јер само привидно могу бити корисне, а суштински су штетне и немају вредност која им се приписује (в. Симић 1996: 73).

³ Примери декомпонованог предиката су из досадашњих истраживања И. Зељића (в. Зељић 2005: 36).

Устаљени изрази су важни елементи по којима је публицистички стил препознатљив. Декомпоновани предикат својствен је административном стилу, па се ови облици у новинском језику могу чути у рубрикама везаним за законодавне теме, али и политичке. Не можемо у потпуности замерити на употреби устаљених изрази у новинским текстовима јер је читалачка публика у великој мери навикнута на одређени шаблон пласирања информација како би оне биле што брже и ефектније. Пропустом би се могла сматрати претерана употреба устаљених, унификованих изрази.

Корпус бирократске лексике и стереотипа у обрађеним новинским текстовима

У овом делу рада бавићемо се анализом примера из дневних, недељних и месечних листова. Извори перципиране грађе били су следећи листови: *24 сата*, *Данас*, *Курир*, *Ало*, као и недељници *Глорија*, *Свет*, *Скандал*, *Стил*, *Хало*, *Блиц жена*, *НИН*.

Енглески језик је све заступљенији на овим просторима и доприноси новим синтагмама које су пример бирократске лексике. Пошто се у енглеском језику све „прави” (енгл. to make), тако се дословним преводом, без размишљања о духу српског језика и његовим правилима, често и код нас „прави све и свашта”:

направити: планове (Глорија, 20. 7. 2010), контакт (Скандал, 10. 8. 2010), трансфер (Ало, 6. 8. 2010), изненађење (Курир, 24. 7. 2010), састанак (Ало, 6. 8. 2010), модус (Ало, 6. 8. 2010), текст (Курир, 24. 7. 2010), листу играча (Курир, 24. 7. 2010), добар резултат (Курир, 6. 8. 2010), заједнички текст (Курир, 24. 7. 2010), монструозни злочин (Ало, 24. 7. 2010).

Неки од наведених примера би могли бити прихватљиви, попут направити трансфер, али већина квари богат лексички корпус српског језика. Много је природније рећи: приредити изненађење, изненадити неког; заказати, договорити, уговорити састанак; модус се не прави, већ се налази, а такође постоји и реч у српском језичком корпусу за модус – начин; текст се може написати; листа играча се саставља, добар резултат се постиже, остварује; злочин се може починити, али не и направити. Савремено стање у штампаним медијима се не разликује значајно од наведених примера – што потврђују и следећи наводи:

успешан поход Лаврова на САД (Ало, 27. 4. 2023), лансирани солилоквији (Курир, 27. 4. 2023), дати допринос (Информер, 26. 4. 2023), извршити анализу (Информер, 26. 4. 2023), пружити подршку (Политика, 25. 4. 2023), вршимо услуге тапацирања (Новости, 25. 4. 2023), изводимо закључке (Печат, 24. 4. 2023).

У листу *Данас* аутор говори о антибританском расположењу америчког председника Обаме и каже како је „крајње време да се обаве последњи *обреди* не би ли се побољшали односи” (*Данас*, 30. 7. 2010). Појам *обред*⁴ има другачије

⁴ У Речнику српскога језика термин обред објашњава се као радња везана за верске прописе, народне обичаје: религиозне и свадбене; црквене службе: православне и католичке (Речник српскога језика 2011: 834).

конотације и нема везе са друштвено-политичким темама. Примери декомпонованог предиката су такође бројни: обавити венчање (Хало, 17–23. 5. 2010), извршити акт (Курир, 6. 8. 2010), наступио је застој (Данас, 30. 7. 2010).

У новинским текстовима приметили смо и облике пасива у личној форми где субјекат није покретач акције, већ је њоме обухваћен као објекат. „Пасивном конструкцијом име појма које би било у реченици објекат представља се као средиште и постаје граматички субјекат изражен номинативом” (Станојчић/Поповић 2008: 115). Тако уочавамо примере да ће „у Котору бити одржан Next Internacionalna смотре моде” (Хало, 17–23. 5. 2010). Ова реченица илуструје употребу футура пасива у којој покретач акције, Next Internacionalna смотре моде, постаје пацијенс. Сличан је и пример у НИН-у у којем се наводи да је „извештај ревизора достављен пре извесног времена” (НИН 3. 12. 2009). У ову категорију спада и пример да су „створени услови за слом капитализма” (24 сата, 6. 7. 2010). У обезличене конструкције спада и употреба пасива плусквам-перфекта, као у примерима: „за њим је био издат налог” (24 сата, 12. 3. 2010); „био је планиран атентат” (Ало, 6. 8. 2010); „српска полиција није обавештена од колега” (Ало, 6. 8. 2010). Употреба предлога од и генитива сматра се стилски неуспешном конструкцијом, изазива нејасноће, па често не можемо разумети ко је покретач радње, а ко „негативни узрочник”.⁵

Лист *Ало* наводи како је „Теодосије истакао да је више пута упозорено да косовска полиција нема поверења ни СПЦ ни народа Косова и Метохије” (Ало, 6.8.2010). У овој реченици употребљен је облик трећег лица једине средњег рода, тако да добијамо безличну форму и не знамо ко је упозорио, а ни кога. Обликом безличног футура пасива у листу *Курир*, аутор наводи да ће „наредних 48 сати специјални изасланици председника Србије отићи у 55 држава, док ће са још 45 држава бити контактирано” (Курир, 24. 7. 2010). У ову групу примера спада и реченица из дневног листа *24 сата* којом нас аутор обавештава да је „Мајкл Келн стигао на Хрватско приморје, али није речено да ли ће дуже остати или ће наставити пловидбу” (24 сата, 6. 7. 2010). Обезличено треће лице уочавамо и у примеру како је „парламенту најављено да ће бити предложено усвајање одговарајућег акта којим би било остварено јединство поводом питања територијалног интегритета” (Ало, 24. 7. 2010). Ова конструкција није ни стилски исправна, јер садржи низ сувишних облика који доприносе рогобатности, а суштински ништа не мењају нити употпуњују дату информацију новим подацима.

Бирокуратска лексика је све заступљенија у новинским текстовима и стога су они врло укалупљени, једнолични и шаблонизовани. У складу са овим облицима изражавања налазимо пример попут „Дејвид Камерун ступио на функцију шефа британске владе” (Данас, 30. 7. 2010) или „на снагу ступа и нови закон о саобраћају” (НИН, 3. 12. 2010). Синтагме овог типа су административног карактера и примереније су правним актима. У дневном листу *24 сата* аутор говори о кандидатури за домаћина ЕП 2020. и наводи да би требало „спровести

⁵ Синтагма опширније објашњена у Српска граматика Р. Симића и Ј. Јовановић, 2007: 227.

одговрајуће процедуре” (24 сата, 6. 7. 2010). Остаје нејасно на какве се тачно процедуре мисли. „После трочасовног певања у клубу Трокадеро, фолк звезде толико се слошило да ју је менаџер, по хитном поступку, одвео у једну приватну клинику” (Свет, 10. 8. 2010). Још један пример непримерене лексике за публицистички стил који вуче у административни.

Чести су помодни изрази, некада настали под утицајем стране лексике, а у неким случајевима су и новостворени спојеви унутар домаће лексике. Бележимо велики број таквих примера:

Експедиција⁶ – је за новинара листа *Хало*, одлазак у Берлин на представљање новог модела аутомобила А8 и шетња по европској метрополи, што ни у ком случају нема везе са научним или истраживачким подухватом (*Хало*, 17–23. 5. 2010).

Слоштити – може се врло често чути у смислу позлити, што је природније и у духу српског језика (Свет, 10. 8. 2010).

Скоцкан – употребљен појам у смислу уредно одевен, сређен. Мада у етимологији речи нема ничега што би довело у везу са наведеним (Свет, 10. 8. 2010).

Појаснити⁷ – на први поглед глагол звучи неоправдано, чест у последње време и у новинским текстовима и у свакодневном говору (НИН, 3. 12. 2009).

Сморити се – у Речнику српског језика за овај глагол дата су објашњења – учинити уморним, заморити се, уморити се (Речник српског језика 2011: 1223). Е. Фекете је мишљења да овај глагол има, осим основног значења, значење које је везано за умор и додатну негативну конотацију (Е. Фекете 2006: 227). У *Блиц жени* запажена је честа употреба овог глаголског облика (*Блиц жена*, 15–21. 3. 2010).

Одрадити⁸ – у говорном језику и новинским текстовима често му се приписују негативне, пејоративне конотације. Означава радње које обављамо површно, без воље и трудимо се да их брзо завршимо. У текстовима *Курира* запажа се честа употреба овог глаголског облика (*Курир*, 6. 8. 2010).

Испоштовати – глагол којим се означава завршена радња, често се користи како би се њиме означило културно и увиђајно понашање. Није наведен у РСЈ⁹, више је из домена колоквијалног говора и жаргона. Често коришћен у *Блиц жени* (*Блиц жена*, 15–21. 3. 2010).

„Поседовати сабрана дела Франка Запе” (*Данас*, 30. 7. 2010); „држава поседује одређене акције” (*Данас*, 30. 7. 2010); „поседовати пса” (*Курир*, 24. 7. 2010). Као и у претходним примерима намера је да се прича подигне на виши ново, те аутор мисли да уколико употреби глагол имати неће постићи прави ефекат да би таква информација била обична, не би привукла пажњу читалаца.

Мисија – у РСЈ за ову именицу наведени су синоними посао, дужност, задатак чијем се остварењу придаје велики значај – просветни и културни (Речник српског језика 2011: 700). У дневном листу *Блиц жена* аутор наводи како је „понекад довољно и само неколико минута које ћемо посветити себи и сопственом уживању и мисија ће бити обављена”. Упо-

⁶ У Речнику српског језика појам је објашњен као слање, одашиљање, отпремање робе или писма; путовање научног, истраживачког или политичког карактера; војни поход ради репресалија над становништвом (Речник српског језика 2011: 330).

⁷ Е. Фекете у *Језичким доумицама* даје објашњење у смислу могућности прихватања овог глагола и његове извесне значењске особености које могу оправдати употребу. Наиме, глагол објаснити значи учинити нешто јасним, разумљивим. Појаснити би се могло тумачити за нијансу другачије, у смислу да није потребно детаљно, исцрпно образложење. Свакако је још увек мање уобичајен од објаснити (в. Е. Фекете 2006: 227).

⁸ У Речнику српског језика се наводи неколико значења овог глагола – радом надокнадити, намирити; нерадног дана надокнадити слободни радни дан; с допуном *своје* означава завршити активност, одслужити (Речник српског језика 2011: 847).

⁹ Скраћеница за Речник српског језика.

треба у овом контексту није у складу са објашњењем наведеним у РСЈ (Блиц жена, 15–21. 3. 2010).

Испалити – у једном броју *Скандала* пише како је „Боки 13 испалио за новац свог сарадника” (Скандал, 10. 8. 2010). Облик је из домена жаргона и нестандартне лексике и непримерен за средства јавног информисања.

Напуцати – Спортска рубрика једног дневног броја листа *24 сата* садржи текст у коме аутор пише како је „Пујол напустио игру јер га је напуцала лопта” (24 сата, 6. 7. 2010). Такође, реч је о нестандартном облику.

Све чешће можемо чути и помодни израз *средство*:

- „подстицајна средства” (Курир, 24. 7. 2010);
- „средства против болова и повишене температуре” (Глориа, 20. 7. 2010);
- „средства за ритуал туширања” (Глориа, 20. 7. 2010);
- „одобрена средства” (Курир, 24. 7. 2010);
- „уколико град не буде уплатио средства” (Данас, 30. 7. 2010);
- „дипломатска и правна средства” (Ало, 24. 7. 2010).

Као што можемо видети у наведеним примерима, облик средство има врло широк спектар употребе и значења. У последња два примера се односи на новац, као да је рећи средства уместо новац, блажи облик, еуфемизам, који је прихватљивији када се говори о поскупљењу, немању новца, платама.

Облик *варијанта* такође је врло распрострањен. Тако ћемо наћи пример „ханзапласт који се у више варијанти вратио на српско тржиште” (Глориа, 20. 7. 2010); „варијанте штрудле” (Данас, 30. 7. 2010). Слична је ситуација и са обликом *ствари*: „ствари се осећају” (Стил, 29. 3. 2010); „ствари се дешавају” (Хало, 17–21. 5. 2010); „ствари се очекују” (Стил, 29. 3. 2010).

Интернационализам који води порекло из латинског језика – *пројекат*, постао је помодни израз и користи се врло често у различитим ситуацијама. У РСЈ за ову лексему дата су следећа објашњења: *развијени програм, план за остварење каквог истраживања, подухвата, акције, замисли; само то истраживање, акција, замисао; графички приказ, нацрт, основни план* (Речник српског језика 2011: 1046). Номинално значење везано је за истраживачки рад, замисао, тешко да би имао адекватну употребу у ситуацијама забавног карактера. У часопису *Стил* једна новокомпонована певачица каже како је „између својих пројеката” мислећи на музичке албуме, „правила паузу” (Стил, 9. 8. 2010).

Новински текстови су често обојени стилским изражајним средствима. Када аутор текста жели да нагласи како је неко у активности којом се бави најбољи, употребиће облик *краљ*. Тако у *24 сата* у једном тексту сазнајемо да је „Миливој Зарубица, балкански краљ¹⁰ трговине људима, ухапшен јер је за њим био издат налог” (24 сата, 12. 3. 2010). Уколико бисмо се позабавили објашњењем значења речи, остаје нејасно како трговац људима може бити краљ, све и да

¹⁰ Лексема *краљ* у Речнику српског језика објашњена је на следећи начин: *крунисани владар, у релативној хијерархији виши од кнеза, а нижи од цара; монарх; крупни капиталиста који у својим рукама држи највећи део производње, трговине, први, најважнији човек аристократских салона* (Речник српског језика 2011: 567).

је потпуно јасно да је реч о метафори. Олако крунисање налазимо и у другим листовима: „краља кокаина Јоџића који је ученио Борисовљево главу” (Ало, 6. 8. 2010). Честа је употреба и синтагме *ући у борбу* за различите ситуације:

„ући у борбу са целулитом” (Хало, 17–23. 5. 2010);

„ући у борбу са масним наслагама” (24 сата, 6. 7. 2010);

„ући у борбу против поморанџине коре” (Глориа, 12. 7. 2010).

Уколико бисмо консултовали Речник српскога језика, видели бисмо да се значење речи тиче потпуно друге врсте борбе, сукоба.

борба ж. 1. а. међусобни оружани сукоб двеју или више зараћених страна, битка, већи оружани сукоб, рат. б. физички обрачун између две или више особа (односно животиња), туча, тучњава, бијење, окршај. в. сукоб између различитих гледишта, ставова, идејни сукоб и непријатељство (РСЈ 2007: 98).

Честа је употреба и еуфемизама, деминутива и атрибута који су претенциозни и остављају утисак неозбиљности и непрофесионалности. Тако имамо „веселе мајичице и неодрживе пицамице” (Хало, 17–23. 5. 2010); „једноставно фантастичан стил у фудбалу” (24 сата, 6. 7. 2010). Атрибутске облике налазимо и у текстовима који говоре о исхрани и дијетама, тако да у неки листовима налазимо на „тврдоглави целулит” (Хало, 17–23. 5. 2010). У листовима забавног карактера, који су у домену жуте штампе, налазимо гомилу атрибута, који имају циљ да особе из јавног живота и шоу-бизниса, представе у што бољем светлу. Тако је фризер Мики Пањковић „харизматичан” (Хало, 17–23. 5. 2010); Миролуб Аранђеловић Кемиш је „врхунски музичар” (Хало, 17–23. 5. 2010); дечко водитељке Биљане Обрадовић је „врхунски монтажер” (Хало, 17–23. 5. 2010).

У листу *Скандал* који је из домена жуте штампе можемо прочитати реченицу: „Ако икада будем пожелела да покажем да сам боља од неког колеге, ја ћу га позвати на певачки двобој” (Скандал, 10. 8. 2010); „производи за мршављење усисавају масне молекуле из хране” (Свет, 10. 8. 2010). Како би се анимирала читалачка публика долази до нелогичног проширења значења речи, па ћемо имати „пијаци фудбалера” (Данас, 30. 7. 2010); „политичку естраду” и „угоститељске објекте” (Хало, 17–23. 5. 2010), уместо ресторана и кафана.

Сви наведени примери су поткрепљени жељом аутора да привуку пажњу читалаца, али се значење и општи утисак стављају у други план, што временом доводи у питање и опстанак таквих медија, јер чињеница је да ће сензација привући пажњу, али ће она бити кратког даха, као и њен „творац”.

Закључна разматрања

Бавећи се анализом публицистичке грађе, намера је била да укажемо на пропусе у новинским тестовима, извесне специфичности, карикирање новинског језика, намерно или ненамерно. Као што се може видети из приложеног, примера је много, што је нажалост, показатељ лоше ситуације у језику медија. Сваки вид претеривања има негативне последице јер банализује информацију

и удаљава је од озбиљности и важности. Намеће се питање како новинске куће толеришу овакве пропусте, с обзиром на то да начин презентовања говори и о њима. Можда је отуђеном човеку у модерном друштву и небитно како је нешто речено, јер питање је колико се људи озбиљно посвећују било чему, па и информацијама. Можда је управо тај један тренутак сензације она мера пажње и посвећености било чему. Услед обавеза и амбиција често промичу битне ситуације, а ми их и не приметимо.

Номинализација, декомпоновани предикат, пасивне конструкције, бирократски клишеи, помодни изрази, тропи, приметни су у свим областима од политичко-актуелних до забавних. Недовољно писмени текстови постају образци писмености читалачке публике. Анализирајући литературу потребну за овај рад, увиђамо да савремено друштво функционише по систему „информација сама бива важнија од језика којим је изречена све док друга страна разуме и док траје интерес емитера те информације” (Јовановић 2007: 52). Процеси на друштвеним пољима су дугорочни и тешко је давати било какве прогнозе. Остаје вера да ће у годинама које долазе српски језик сачувати своје место и да неће, преплављен туђицама и модерним животом, изгубити сопствени идентитет, а то важи и за сваког појединца и друштво у целини.

ИЗВОРИ

24 сата: www.24sata.rs
Ало: www.alo.rs
Блиц жена: www.zena.blic.rs
Глория: www.gloria.rs
Данас: www.danas.rs
Информер: www.informer.rs
Курир: www.kurir.rs
НИН: www.nin.rs
Печат: www.pecat.rs
Политика: www.politika.rs
Свет: www.svet.rs
Скандал: www.skandal.rs
Стил: www.still.rs
Хало: www.hallo.rs

ЛИТЕРАТУРА

Зељић 2005: И. Зељић, *Устаљене конструкције у новинском језику*, Београд: Задужбина Андрејевић.

Јовановић 2007: Ј. Јовановић, *Стилска анализа новинског чланка, Књижевност и језик*, LIV/1–2, 52.

Кликовац 2008: Д. Кликовац, *Језик и моћ*, Београд: Чигоја штампа.

Милановић 2000: А. Милановић, *Стереотипност и креативност у структури новинске вести при генези српског новинарског подстила*, *Српски језик*, V/1–2, 624.

Пипер/Клајн 2014: П. Пипер, И. Клајн, *Нормативна граматика српског језика*, Нови Сад: Матица српска.

Правопис 2011: *Правопис српског језика*, приредили М. Пешикан, Ј. Јерковић, М. Пижурица, Нови Сад: Матица српска.

РСЈ 2011: *Речник српскога језика*, Матица српска: Нови Сад.

Симић 1996: Р. Симић, *Политички дискурс: инфлација речи у самоуправном друштву СФРЈ и језичка профилакса*, Београд: МХ Актуел.

Симић/Јовановић 2007: Р. Симић, Ј. Јовановић, *Српска граматика*, Београд: Јасен.

СЈП 2004: *Српски језички приручник*, приредили П. Ивић, И. Клајн, М. Пешикан, Б. Брборић, Београд: Београдска књига.

Станојчић/Поповић 2008: Ж. Станојчић, Љ. Поповић, *Грамматика српског језика за гимназије и средње стручне школе*, Београд: Завод за уџбенике и наставна средства.

Тодоровић 1998: Н. Тодоровић, *Савремено новинарство*, Београд: Чигоја штампа.

Тодоровић 2002: Н. Тодоровић, *Интерпретативно и истраживачко новинарство*, Београд: Чигоја штампа.

Тошовић 2002: Б. Тошовић, *Функционални стилови*, Београд: Београдска књига.

Фекете 2006: Е. Фекете, *Језичке доумице*, Београд: Београдска књига.

Jasmina R. Ljubisavljević

BUREAUCRATIC VOCABULARY AND STEREOTYPES
IN JOURNALISTIC STYLE

Summary

In this research paper the method of perception, excerpting and analysis is used. Examples from daily, weekly and monthly magazines of different categories were chosen for the subject of the work, starting from serious dailies to entertainment and tabloids. The goal of the research is to use a new corpus to present the situation in the printed media in one time interval and to point out the problem that has been going on for a long time despite the increasing number of young and educated linguists. The factual situation indicates that the proofreader and collector are an important link in the process of creating a text, but also that they are neglected or completely omitted. Written media should be the embodiment of impeccable literacy and style because they indirectly influence the literacy of the entire society. In the search for the reasons for this situation, the question arises whether the need for sensational news is above literacy, speech culture and language norms. Bureaucratic lexicon sometimes caricatures a statement in order to make something insignificant appear essential, but it can also be a very powerful tool of manipulation. From all of the above, the role and purpose of written media becomes questionable.

Key words: text, magazines, bureaucratic lexicon, journalistic style, media.